



GAZİANTEP ÇEPNİ AĞZININ TÜRKİYE TÜRKÇESİ ANA AĞIZ GRUPLARINI BELİRLEYEN ÖZELLİKLER BAKIMINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

The Evaluation of Gaziantep Cepni Dialect in Terms of the Properties That Determine Turkey Turkish Main Dialects Group

*Zeynep ŞİMŞEK UMAÇ**

ÖZET

Bu çalışma, Leylâ Karahan tarafından ortaya konan Anadolu Ağızlarının sınıflandırılmasındaki ölçütlerin, Gaziantep Çepni Ağzına uygulama denemesidir. Çalışma iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Çepni Boyu ve Anadolu’da bugünkü yerleşim alanları ile ilgili kısaca bilgi verilmiştir. İkinci bölümde Gaziantep Çepni Ağzı, Karahan’ın çalışmasında belirttiği “Ana Ağız Gruplarını Belirleyen Özellikler” bakımından değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmede Doğu Grubu, Batı Grubu ve Kuzeydoğu Grubu ağzları ele alınmış, ayırt edici özellikleri ortaya konmuştur. Gaziantep Çepni Ağzı da bu ayırt edici özellikler yönünden incelenmiştir. Çalışmanın sonuç kısmında elde edilen sonuçlar tablo halinde sunulmuştur. Gaziantep Çepni Ağzına ait örnek metinler de çalışmanın sonunda yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Çepni, Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması, Gaziantep.

ABSTRACT

This study is a practise experiment of the criterion in Classification of the Anatolian Dialect which have been designated by Leylâ Karahan to the Gaziantep Cepni Dialect. This study occurs in two parts. In the first part, some information has given about Cepni clans and the centre of populations in Anatolia, today. In the second part, Gaziantep Cepni Dialect has been evaluated according to “Properties That Has Determined Main Dialects Groups” designated by Karahan. In this examination, The East Dialects Group, The West Dialects Group, The Northeast Dialects Group have been taken up, differentiative features have been exposed. Gaziantep Cepni Dialect has been examined according to this differentiative features. In the conclusion part of the study results has been given on a schedule. Gaziantep Cepni Dialect’s sample text also takes part at the end of the study.

Key Words: Cepni, Classification of Anatolian Dialects, Gaziantep.

Giriş

XIX. yüzyıl ortalarında başlamış olan ağız çalışmaları üzerinde, bugün için nitelik ve nicelik yönünden önemli bir yol alınmış durumdadır. Ağız çalışmalarında üzerinde durulması gereken hususlardan birisi ağızların etnik yapıyla ilişkisidir. Bu konunun önemi ilk olarak Zeynep Korkmaz tarafından belirtilmiş ve ağız çalışmalarında dialektoloji metoduyla tarihî metodun birleştirilmesinin ve

* Arş.Gör. Balıkesir Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü. zeynep_simsek_umac@hotmail.com.

etnik farkların ortaya konmasının ne denli gerekli olduğu vurgulanmıştır.¹ Belli bir yöreyle sınırlandırılan ağız çalışmalarında, tespit edilebilen etnik unsurların da belirtilmesi yapılan ağız çalışmalarının kalitesini arttıran unsurlardan biri olmaktadır.

Anadolu'ya gelen Oğuzlar bir süre boy isimlerini kullanıp, bu isimlere sahip çıkmış olsalar bile; çeşitli sebeplerle meydana gelen yer değiştirmeler yaşamaları, farklı halklarla karışmaları ve farklı siyasi birlikler içinde yer almaları pek çok boyun isminin unutulmasına yol açmıştır. Bu durumda boyların etnik özelliklerinin ortaya çıkarılması son derece zor bir hal almıştır. Gürer Gülsevin'in "Anadolu Ağızlarında Etnik (Boysal) Özellikler ve Çepni Ağızları Üzerine" adlı makalesinin sonuç bölümünde ortaya koyduğu gibi etnik özelliklerin belirlenmesiyle yapılacak dil çalışmalarının sonucunda; Türkiye Türkçesi ağızlarındaki farklılıkların bir kısmının dilin doğal gelişim seyrine, bir kısmının komşu ağızlarla etkileşime, bir kısmının da etnik özelliklere bağlı olduğu görülür.² Oğuz boylarının herbirinin kendine özgü bozulmamış ağız özelliklerini belirleyebilmek ise son derece zor görünmektedir.

Ağızlardaki etnik özellikleri ortaya koyabilecek bir ağız çalışması yapabilmek için, Çepni boyunun ağız özelliklerinin belirlenmesini uygun bir hareket noktası olarak gördük. Çünkü Çepni boyuna mensup kişilerin boy kimlikleri hakkında bilgi sahibi oldukları görülmüştür. Ayrıca bu kişiler çevre köyler ve bağlı buldukları yerleşim yerlerinde de "Çepniler" veya "Çetmiler" olarak boy isimleriyle anılmaktadırlar. Biz de bu noktadan hareketle, Gürer Gülsevin danışmanlığında Çepni Ağızı (İnceleme-Metinler-Sözlük) adlı doktora tez çalışmamıza 2007 yılında başladık.

Çalışmamıza kaynaklık eden malzeme Göçmez, Kuzuyatağı, Sarılar, Hasanoğlu ve Köşeler köylerinden derlemiş olduğumuz dil malzemesidir. Bu köylerden derlenen malzeme üzerinde inceleme yapılmış, ses ve şekil özellikleri bu malzemenin tamamı üzerinde belirlenmiştir. Ancak çalışmanın sonunda bu malzemenin tamamına yer verilmemiştir. Metinlerin tamamı doktora tezimizde yer alacaktır. Çalışmanın sonunda her bir köye ait örnek metinler verilmiştir.

Bu çalışmada Gaziantep Çepni Ağızı özellikleri, Leylâ Karahan'ın Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması adlı eserinde yer alan Ana Ağız Gruplarını Belirleyen Tasnif Ölçütlerine göre değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmeye geçmeden önce incelememize konu olan Çepni boyu ve günümüzdeki yerleşim alanları ile ilgili bilgi vermeyi uygun görüyoruz.

1.Çepni Boyu Ve Anadolu'da Yerleşim Alanları

Çepni adına ilk olarak Dîvânu Lüğâtî't-Türk'te rastlarız. Oğuz maddesinde, Oğuzlar'ın yirmi iki bölük olduğu bilgisi verildikten sonra, bu boyların hangileri olduğu ve belgeleri yani damgaları sırayla verilmiştir. Çepni boyu bu boylar arasında yirmi birinci sırada sayılmıştır.³

Çepnilerin Anadolu'da varlıklarını gösteren ilk olay Çepnilerin Trabzon Rum imparatoru Giorgi'yi 1277'de Sinop'ta yenilgiye uğratmalarındadır. Sinop'a denizden saldırmış olan Giorgi'yi Çepnilerin denizde karşılayarak püskürtmeleri; o dönemde bile teşkilatlı bir topluluk olduklarının işaretidir.⁴

Çepnilerin Sinop'a yerleşmiş olduklarına dair herhangi bir kanıt yoktur. Doğu'ya doğru ilerleyerek Ordu ve Giresun yörelerine gitmiş olmaları ve burada Bayram Bey idaresinde Hacıemiroğulları Beyliği'ni kurmuş olmaları muhtemeldir.⁵

¹ Zeynep Korkmaz, "Anadolu Ağızlarının Etnik Yapı İle İlişkisi Sorunu", **Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1971, s. 22.

² Gürer Gülsevin, "Anadolu Ağızlarında Etnik (Boysal) Özellikler ve Çepni Ağızları Üzerine", **Turkish Studies / Tükoloji Araştırmaları**, ISSN: 1308-2140, Volume 4 Issue 3, 2009, s. 1077.

³ Besim Atalay, **Divanü Lügat-it Tercümesi I.Cilt**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1998, s. 58.

⁴ Faruk Sümer, **Çepniler Anadolu'nun Türk Yurdu Haline Gelmesinde Önemli Rol Oynayan Oğuz Boyu**, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul 1992, s. 13.

⁵ Faruk Sümer, **age**, s. 13.

XIV. Yüzyılda Çepniler'in Doğu Karadeniz'deki varlığı çeşitli bizans kaynaklarıyla da desteklenmektedir.⁶ XV., XVI. ve XVII. yüzyıllarda Anadolu'nun çeşitli yerlerinde yaşayan yerleşik ve göçebe Çepni topluluklarının bulunduğu resmi tahrir defterlerinden anlaşılmaktadır.⁷

Bugün Gaziantep Çepnilerinin atası olduğunu düşündüğümüz Çepni topluluğu, Halep Türkmenleri arasında bulunan üç kola ayrılmış bir Çepni oymağıdır.⁸ 1596 tarihli kayıtlarda bu üç Çepni oymağının Halep Türkmenleri arasında "Köpeklü Avşarı" taifesi içerisinde yer aldığı bilgisi yer almaktadır.⁹ Bunlardan birinci kol Antep'in kuzeydoğusunda yaşıyor ve Korkmazlı, Sarılı, Karalar, Köseler ve Şuayyıblu obalarına ayrılıyordu. Bu oba isimlerinden bazılarının Gaziantep'te bulunan bazı Çepni köyleriyle aynı ismi taşıması dikkat çekicidir. İkinci ve üçüncü kol ise "Başı Kızdılu Çepni" olarak adlandırılmaktaydı. Bu iki grup Batı Anadolu'ya göç etmiş Saru Han (Manisa) ve Aydın'a yerleşmişlerdir.¹⁰

Çepniler hakkındaki tarihî kaynaklar ne yazık ki bugünkü Çepni yerleşim yerlerinin belirlenmesinde yeterince faydalı olamamaktadır. Osmanlı Devleti'nin son yüzyılı içinde yaşanan savaşlar, toprak kayıpları ve bunlara bağlı göçler nüfus yapılanması üzerinde önemli etkiler yapmıştır. Yakın tarihe kadar konar-göçer olmayı tercih eden Çepni boyunun tamamı da bu dönemde yerleşik hayata geçmiştir.

Anadolu Çepni ağzını konu alan doktora tezimiz için Çepni yerleşim yerlerinin tespiti büyük önem taşımaktadır. Bu yerleşim yerlerinin belirlenmesinde ilk hareket noktamız Faruk Sümer'in Çepniler adlı çalışmasında belirttiği yer adları olmuştur.¹¹ Balıkesir Çepnilerinin yerleşim alanları konusunda Halil İbrahim Şahin'in Balıkesir Çepni Kültürü adlı yayınlanmamış yüksek lisans tezi de yol gösterici olmuştur.¹² Çepni nüfusun tamamını oluşturduğu köylerin ağırlıklı bir bölümü başta Balıkesir olmak üzere Ege Bölgesi'nde bulunmaktadır. Ege Bölgesi'nde bulunan Çepni nüfusun tamamı Alevi kültürünü benimsemişlerdir. Bu durum Sünni Türklerin yoğun olarak yaşadığı bu bölgede kendi içlerine kapanıp kimliklerini muhafaza etmeleri sonucunu doğurmuştur.

Çepni nüfusun önemli bölümü ise Karadeniz'de bulunmaktadır. Tarihî bilgiler de Karadeniz'in bir Çepni yurdu olduğunu doğrulamaktadır. Fakat buradaki Çepnilerin Sünni İslamiyeti benimsemiş olmaları kapalı bir toplum olmamalarına ve kimliklerini batıdaki Çepnilere oranla daha az muhafaza etmelerine neden olmuştur. Trabzon Şalpazarı ve Beşikdüzü Çepni kimliğinin en canlı biçimde yaşadığı yerlerdir. Bunun dışında Ordu, Rize ve Giresun'da da azımsanmayacak oranda Çepni nüfus bulunmasına rağmen buralarda köy köy, ilçe ilçe Çepni nüfus belirlenemediğinden Karadeniz Bölgesi Çepnileri'ne bu makalede bu kadarlık yer vermekle yetinilecektir.

Gaziantep'te altı Çepni köyü bulunmaktadır. Anadolu'da Ege Bölgesi ve Karadeniz Bölgesi'nden sonra Çepni nüfus yoğunluğunun en yüksek olduğu yer Gaziantep yani Güneydoğu Anadolu Bölgesidir.

Bunlar dışında Anadolu'nun çeşitli yerlerinde Çepni kitlesinden ayrılmış ve bulunduğu yerde tek Çepni köyü olarak kalmış köylere de rastlanmaktadır.

Bütün bu yerleşim yerlerini şu şekilde sıralayabiliriz.

Balıkesir'de Bulunan Çepni Köyleri

Merkez'e Bağlı Köyler

⁶ Faruk Sümer, *age*, s. 15.

⁷ Hanefi Bostan, "Anadolu'da Çepni İskânı", *Türkler*, C: VI, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002, s. 307.

⁸ Faruk Sümer, *age*, s. 16.

⁹ Hanefi Bostan, *age*, s. 306.

¹⁰ Faruk Sümer, *age*, s. 17.

¹¹ Faruk Sümer, *age*, s. 124-127.

¹² Halil İbrahim Şahin, *Balıkesir Çepni Kültürü*, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir 2004, s. 73-74.

Kavakbaşı Köyü, Çukurhüseyin Köyü, Karamanlar Köyü, Ortamandıra Köyü, Koruköy Köyü, Dübecik Köyü, Yeşilyurt Köyü, Kabakdere Köyü, İnkaya Köyü, Kuşkaya Köyü, Deliklitaş Köyü, Aynaoğlu Köyü, Aliğa Köyü, Macarlar Köyü,.

Bigadiç'e Bağlı Köyler

Akyar Köyü, Çiftlik Köyü, Elyapan Köyü, Kozpınar Köyü, Özgören Köyü, Güvemçepni Köyü.

Sındırgı'ya Bağlı Köyler

Kocasinan Köyü, Malkaya Köyü.

İvrindi'ye Bağlı Köy

Soğanbükü Köyü.

Kepsut'a Bağlı Köy

Armutlu Köyü.

Balya'ya Bağlı Köyler

Değirmendere Köyü, Kocabük Köyü.

Susurluk'a Bağlı Köyler

Danavel Köyü, Gökçeören Köyü, Söğütlü Köyü.

Manyas'a Bağlı Köyler

Çal Köyü, Hekim Köyü, Kapaklı Köyü, Kalebayırı Köyü.

İzmir'de Bulunan Çepni Köyleri

Bergama'ya Bağlı Köyler

Sarıdere Köyü, Narlıca Köyü, Tepeköy Köyü, Pınarköy, Karalar Köyü, Yalnız Ev Köyü.

Kınık'a Bağlı Köyler

Çaltı Köyü, Aziziye Köyü, Büyükoba Köyü, Elmadere Köyü, Arpadere Köyü, Arpaseki Köyü, Taştepe Köyü.

Dikili'ye Bağlı Köy

Deliktaş Köyü.

Tire'ye Bağlı Köy

Çayırılı Köyü.

Manisa'da Bulunan Çepni Köyleri

Saruhanlı'ya Bağlı Köyler

Dilek Kasabası (Çepni Harmandalı ve Çepni Muradiye Köyleri birleştirilerek belediye bir yerleşim yeri haline getirilmiştir.), Kemiklidere Köyü.

Turgutlu'ya Bağlı Köyler

Çebnibektaş Köyü, Çepnidere Köyü, Sarıçalı Köyü.

Soma'ya Bağlı Köyler

Karaçam Köyü, Ularca Köyü.

Aydın'da Bulunan Çepni Köyleri

Söke'ye Bağlı Köy

Sofular Köyü (Helvacılar ve Terziler Mahalleleri bulunmaktadır.)

Gaziantep'de Bulunan Çepni Köyleri

Yavuzeli'ne Bağlı Köyler

Göçmez Köyü, Kuzuyatağı Köyü, Sarılar Köyü, Yarımcı Köyü.

Araban'a Bağlı Köy

Hasanoğlu Köyü.

Nizip'e Bağlı Köy

Köseler Köyü.

Diğer Çepni köylerini şu şekilde sıralayabiliriz: Gümüşhane Kürtün'e bağlı Taşlıca Köyü, Kastamonu Tosya'ya bağlı Çepni Köyü, Kırşehir Çiçekdağı'na bağlı Çepni Köyü, Afyon Hocalar'a bağlı Çepni Köyü, Bolu Mudurnu'ya bağlı Çepni Köyü, Bursa Mudanya'ya bağlı Çepni Köyü, Çorum Kargı'ya bağlı Çepni Köyü, Çorum İskilip'e bağlı Çetmi Köyü, Konya Taşkent'e bağlı Çetmi Köyü, Konya Akçabelen'e bağlı Çetmi Köyü, Sivas Gemerek'e bağlı Çepni Kasabası, Yozgat Sorgun'a bağlı Boğazlıyan Köyü.

Çepniler'in yoğun olarak ve gruplar halinde yerleştikleri yerlerde; yerleşim yerleri isimlerinde "Çepni-Çetmi" isminin oldukça az kullanıldığı, tek bir köy olarak bulduklarında ise boylarının adını vurgulamak istercesine sık kullanıldığı dikkat çekmektedir. Bu, kalabalık kitleler içerisinde boy kimliğini koruma çabasının bir işareti olarak görülebilir.

2. Leylâ Karahan'ın Anadolu Ağzlarının Sınıflandırılması Ölçütleri ile Gaziantep Çepnilerinin Ağız Özelliklerinin Karşılaştırılması

Anadolu ağzlarının sınıflandırılmasına yönelik çalışmalar ilk ağız çalışmalarının başladığı XIX. yüzyıl sonlarına rastlasa da, sınıflandırmada kullanılacak ölçütlerin teorik olarak belirlenmesi ilk olarak 1971'de Hazai tarafından yapılmıştır. Hazai Anadolu ağzlarını sınıflandırılırken; sesbilim, biçimselsesbilim (morfonoloji) ve biçimbilim ölçütlerinin kullanılabileceğini belirtmiştir.¹³

Kamile İmer ağız sınıflandırmalarında temel alınan ölçütleri karşılaştırdığı çalışmasında; Banguoğlu, Kral ve Karahan'ın ortaya koyduğu ölçütlere değinmiş ve bu ölçütlerin karşılaştırmasını yapmıştır.¹⁴

Bu çalışmalar içerisinde en çok kabul gören Leylâ Karahan'ın yapmış olduğu tasnif çalışması olmuştur. Bu tasnif ölçütleri pek çok bölge ağzının değerlendirilip sınıflandırılmasında kullanılmıştır.

Erdoğan Boz'un "Afyonkarahisar ve Yöresi Ağzları Üzerine Bir Tasnif Denemesi" adlı çalışması ise Afyon ve yöresinden derlenmiş ağız malzemesine dayanarak Afyon ve yöresinin alt ağız gruplarını belirlemeye yönelik dikkat çekici bir çalışmadır. Bu çalışmada, Karahan'ın Batı Grubu ağzlarının alt ağız gruplarını belirleyen ölçütlerinin kullanılmasına dayanan bir tasnif yöntemi kullanılmıştır. Afyon ve yöresinden derlenmiş olan ağız malzemesini alt ağız gruplarını belirleyen özellikler bakımından

¹³ Kâmile İmer, "Türkçe'nin Ağzlarının Sınıflandırılmasında Temel Alınan Ölçütler", **Türkçenin Ağzları Çalıştay Bildirileri**, Haz.: A. Sumru Özsoy-Eser E. Taylan, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul 2000, s. 7.

¹⁴ Kâmile İmer, **age**, s. 8.

değerlendiren Boz, Afyonkarahisar ve yöresi ağızlarının alt ağız gruplarını ve ikinci dereceden alt gruplarını belirten bir tasnif denemesi ortaya koymuştur.¹⁵

Biz de bu çalışmamızda; beş Çepni köyünden derlenmiş malzemeyi inceleyip, söz konusu tasnife ölçüt olan özelliklerin bulunup bulunmaması yönünden değerlendirdik. Tasnifte kullanılan bütün özellikler Gaziantep Çepni Ağızında bulunmamaktadır. Bu özelliklerin bulunmaması da bu ağız sınıflandırmada bir sonuç ifade ettiğinden örnek bulunamayan başlıklar da korunmuştur.

Leylâ Karahan'ın Anadolu ağızlarının sınıflandırılmasında kullandığı ölçütler Ses Bilgisi, Şekil Bilgisi ve Söz Dizimi başlıkları altında sıralanmıştır.

2.1. Ses Bilgisi

2.1.1. Alınma Kelimelerdeki Uzun Ünlülerin Normal Süreli Ünlüye Dönüşmesi

| | |
|---------------------------------|---|
| Doğu Grubu Ağızları | Alınma kelimelerdeki uzun ünlüler sistemli olarak kısalmır. ¹⁶ |
| Kuzeydoğu Grubu Ağızları | Alınma kelimelerdeki uzun ünlüler sistemli olarak kısalmır. ¹⁷ |
| Batı Grubu Ağızları | Genel eğilim alınma kelimelerdeki uzun ünlülerin korunması yönündedir. ¹⁸ |
| Gaziantep Çepni Ağızı | Genel eğilim alınma kelimelerdeki uzun ünlülerin korunması yönündedir. Uzun ünlülerin korunduğu alınma kelimelere şu örnekleri verebiliriz: ikâmet, zâyi, hâlâ, evlâdına, dâne. Alıntı kelimelerdeki uzun ünlülerin normal süreli ünlüye dönüştüğü bir örneğe de rastlanmıştır: âşık > aşığı ; oliysin. |

2.1.2. Kalınlık - İncelik Bakımından Ünlü Benzeşmesi

| | |
|---------------------------------|--|
| Doğu Grubu Ağızları | Gerileyici benzeşme ayırt edici bir özelliğidir. ¹⁹ |
| Kuzeydoğu Grubu Ağızları | Hem gerileyici hem ilerleyici kalınlık-incelik bakımından benzeşme görülmektedir. Gerileyici yönde kalınlık-incelik benzeşmesi daha yaygındır. ²⁰ |
| Batı Grubu Ağızları | Kalınlık-incelik yönünden ilerleyici benzeşme daha belirgindir. Hatta bu benzeşme kök ünlüsüne uzanır ve yazı dilindeki bazı tek şekilli eklerin ünlü uyumuna girmesini sağlar. ²¹ |
| Gaziantep Çepni Ağızı | Yazı dilinde tek şekilli olan cevher fiilin öğrenilen geçmiş zamanının ve görülen geçmiş zamanının; ayrıca hal eklerinden vasıta ve aitlik ekinin, kalınlaşarak kalınlık-incelik uyumuna girmiş şekillerinin bulunmasından dolayı Gaziantep Çepni Ağızında ilerleyici ünlü |

¹⁵ Erdoğan Boz, "Afyonkarahisar ve Yöresi Ağızları Üzerine Bir Tasnif Denemesi", **Türkiye Türkçesi Ağız Araştırmaları Çalıştayı Bildirileri 25-30 Mart 2008 Şanlıurfa**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2009, s. 137-156.

¹⁶ Leylâ Karahan, **Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1996, s.2.

¹⁷ Leylâ Karahan, **age**, s.2.

¹⁸ Leylâ Karahan, **age**, s.2.

¹⁹ Leylâ Karahan, **age**, s.3.

²⁰ Leylâ Karahan, **age**, s.5.

²¹ Leylâ Karahan, **age**, s.5.

| | |
|--|---|
| | <p>kalınlaşması yaygın olarak görülmektedir diyebiliriz.</p> <p><u>Vasıta Ekinin Uyuma Girdiği Örnekler:</u> ğaralarnan, arabayla, ğarağolla, dolmuşlan, altınnan, hayvannan, ğaynanamnan, topragınan, malnan.</p> <p><u>Aitlik Ekinin Uyuma Girdiği Örnekler:</u> sōnağı.</p> <p><u>Cevher Fiilin Görülen Geçmiş Zamanı Ekinin Uyuma Girdiği Örnekler:</u> muhtardım, ço ; udu, azlardı, az ıdı, attım ıdı.</p> <p><u>Cevher Fiilin Görülen Geçmiş Zamanı Ekinin Uyuma Girdiği Örnekler:</u> var ımış, ayrıymış.</p> <p>Alıntı kelimelerde ise hem ilerleyici hem gerileyici yönde kalınlık-incelik bakımından ünlü benzeşmesi örneklerini görmekteyiz.</p> <p><u>Gerileyici – İnce Ünlüye Dönüşme Örnekleri:</u> teze, edres, tene, entepde.</p> <p><u>İlerleyici – İnce Ünlüye Dönüşme Örnekleri:</u> ziyeret, meydenden, bekteşin, cezeyi.</p> <p><u>Gerileyici – Kalın Ünlüye Dönüşme Örnekleri:</u> asbabdan, afsunnar, bayaz.</p> <p><u>İlerleyici – Kalın Ünlüye Dönüşme Örnekleri:</u> ğabarı “haberi”, ğalbí, adat, sâda (sade), rahmat, çaramız, ataş.</p> |
|--|---|

2.1.3. Kök ve Ek Ünlülerinde Meydana Gelen ve Sebebi Belli Olmayan Kalınlaşmalar

| | |
|---------------------------------|--|
| Doğu Grubu Ağızları | Kök ve ek ünlülerinde sebebi belli olmayan bir kalınlaşma eğilimi görülmemektedir. |
| Kuzeydoğu Grubu Ağızları | Kök veya ek ünlülerinde sebebi belli olmayan kalınlaşmalar görülmektedir. Bu kalınlaşmalar zaman zaman çok heceli kelimelerde kalınlık-incelik uyumunun bozulmasına da neden olmaktadır. ²² |
| Batı Grubu Ağızları | Kök ve ek ünlülerinde sebebi belli olmayan bir kalınlaşma eğilimi görülmemektedir. |
| Gaziantep Çepni Ağızı | Kök ve ek ünlülerinde sebebi belli olmayan bir kalınlaşma eğilimi görülmemektedir. |

2.1.4. Kök ve Ek Ünlülerinde Meydana Gelen Sebebi Belli Olmayan İncelmeler

| | |
|---------------------------------|---|
| Doğu Grubu Ağızları | Kök ve ek ünlülerinde sebebi belli olmayan bir inceltme eğilimi görülmemektedir. |
| Kuzeydoğu Grubu Ağızları | Dar, geniş bütün kök ve ek ünlülerinde gerçekleşen inceltmelerde, hem bu ağız bölgesinin inceltme yönündeki eğilimi hem de dış ve dış eti ünsüzlerinin inceltici etkisi rol oynamıştır. Böylece kök ve ek |

²² Leylâ Karahan, *age*, s. 9.

| | |
|------------------------------|--|
| | ünlülerinde meydana gelen bu incelmeler, Kuzeydoğu Grubu ağızlarını diğer ağız bölgelerinden ayırmıştır. ²³ |
| Batı Grubu Ağızları | Kök ve ek ünlülerinde sebebi belli olmayan bir incelme eğilimi görülmemektedir. |
| Gaziantep Çepni Ağızı | Kök ve ek ünlülerinde sebebi belli olmayan bir incelme eğilimi görülmemektedir. |

2.1.5. Çok Heceli Kelimelerin Sonundaki “ı- u- ü” Ünlülerinin “i” Ünlüsü ile Karşılanması:

| | |
|---------------------------------|---|
| Doğu Grubu Ağızları | Çok heceli kelime gövdeleriyle bazı eklerin sonunda bulunan “ı, u, ü” sesleri “i” sesine dönüşmektedir. ²⁴ |
| Kuzeydoğu Grubu Ağızları | Çok heceli kelime gövdeleriyle bazı eklerin sonunda bulunan “ı, u, ü” sesleri “i” sesine dönüşmektedir. ²⁵ Herhangi bir nedene bağlanması oldukça güç olan bu “i” sesini tercih etme olayında, Kuzeydoğu Grubu ağızları Doğu Grubu ağızlarına göre daha istikrarlıdır. ²⁶ |
| Batı Grubu Ağızları | Çok heceli kelimelerin sonundaki “ı- u- ü” ünlülerinin “i” ünlüsü ile karşılanması hadisesine rastlanmaz. |
| Gaziantep Çepni Ağızı | Çok heceli kelimelerin sonundaki “ı- u- ü” ünlülerinin “i” ünlüsü ile karşılanması hadisesine rastlanmaz. Sadece bir örnekte kalın-dar-yuvarlak “u” sesinin ince-dar-düz “i” sesine dönüştüğü tespit edilmiştir. ğonşu > ğonşi. |

2.1.6. Alınma Kelimelerde Ünlü İncelmesi ile Meydana Gelen Uyum Değişmesi

| | |
|---------------------------------|---|
| Doğu Grubu Ağızları | Kalın ünlü bulunan alıntı kelimelerin muhtemelen “ı, u, ü” ünlülerinin etkisiyle ince ünlü hale geldiği belirtilmiştir. ²⁷ |
| Kuzeydoğu Grubu Ağızları | Alınma kelimelerde muhtemelen “ı, u, ü” ünlülerinin etkisiyle ünlü incelmesi kısmen görülmektedir. ²⁸ |
| Batı Grubu Ağızları | Alınma kelimelerde ünlü incelmesi ile meydana gelen uyum değişmesi görülmemektedir. |
| Gaziantep Çepni Ağızı | Alınma kelimelerde ünlü incelmesi ile meydana gelen uyum değişmesi görülmemektedir. |

²³ Leylâ Karahan, *age*, s. 11.

²⁴ Leylâ Karahan, *age*, s. 12.

²⁵ Leylâ Karahan, *age*, s. 12.

²⁶ Leylâ Karahan, *age*, s. 14.

²⁷ Leylâ Karahan, *age*, s. 15.

²⁸ Leylâ Karahan, *age*, s. 15.

2.1.7. İlk Hecede Bulunan Yuvarlak Ünlülerin Düzleşmesi

| | |
|--------------------------------|--|
| Doğu Grubu Ağzları | İlk hecede bulunan yuvarlak ünlülerin düzleşmesi hadisesi görülmemektedir. ²⁹ |
| Kuzeydoğu Grubu Ağzları | Belirli bazı kelimelerin ilk hecelerindeki yuvarlak ünlüleri düzleştirir. ³⁰ |
| Batı Grubu Ağzları | İlk hecede bulunan yuvarlak ünlülerin düzleşmesi hadisesi görülmemektedir. ³¹ |
| Gaziantep Çepni Ağzı | İlk hecede bulunan yuvarlak ünlülerin düzleşmesi hadisesi görülmemektedir. |

2.1.8. Ek Ünlülerinde Meydana Gelen Yuvarlaklaşmalar

| | |
|--------------------------------|--|
| Doğu Grubu Ağzları | Bu ağzlarında yaygın olmayan bu hadiseye ancak bazı alt gruplarda rastlanmaktadır. ³² |
| Kuzeydoğu Grubu Ağzları | Bu yuvarlaklaşma hadisesi, bölgenin tamamına hakim olan düzenli ve kurallı yuvarlaklaşma hadisesinin bir uzantısıdır. Bu yuvarlaklaşma hadisesi düzlük-yuvarlaklık uyumunu bozmaktadır. Bu ağzlarda sözcük içindeki ünlü ne olursa olsun yuvarlaklaşan ek ünlüsü kalındır. ³³ |
| Batı Grubu Ağzları | Bu ağzlarında yaygın olmayan bu hadiseye ancak bazı alt gruplarda rastlanmaktadır. ³⁴ |
| Gaziantep Çepni Ağzı | Gaziantep Çepni Ağzında ek ünlülerinde yuvarlaklaşmaya rastlanan bir örnek mevcuttur: gittünçe. Bunun dışında düzlük-yuvarlaklık uyumsuzluğuna neden olacak bir yuvarlaklaşma görülmemektedir. |

2.1.9. Ünlü-Ünsüz Uyumsuzluğu

| | |
|--------------------------------|--|
| Doğu Grubu Ağzları | Ünlü-ünsüz uyumsuzluğuna ancak bazı alt gruplarda rastlanmaktadır. ³⁵ |
| Kuzeydoğu Grubu Ağzları | Önde boğumlanan ünsüzlerin yanında kalın veya yarı kalın, arkada boğumlanan ünsüzlerin yanında ince veya yarı kalın ünlülerin bulunması ünlü-ünsüz uyumsuzluğuna neden olmaktadır. ³⁶ |
| Batı Grubu Ağzları | Ünlü-ünsüz uyumsuzluğuna ancak bazı alt gruplarda rastlanmaktadır. ³⁷ |
| Gaziantep Çepni Ağzı | Ünlü-ünsüz uyumsuzluğuna genellikle rastlanmamaktadır. Ancak özellikle “derik” kelimesinde böyle bir uyumsuzluk görülmektedir. |

²⁹ Leylâ Karahan, *age*, s. 16.

³⁰ Leylâ Karahan, *age*, s. 16.

³¹ Leylâ Karahan, *age*, s. 16.

³² Leylâ Karahan, *age*, s. 17.

³³ Leylâ Karahan, *age*, s. 17.

³⁴ Leylâ Karahan, *age*, s. 17.

³⁵ Leylâ Karahan, *age*, s. 18.

³⁶ Leylâ Karahan, *age*, s. 18.

³⁷ Leylâ Karahan, *age*, s. 18.

| | |
|--|--|
| | Önde boğumlanan, ince “i” ünlüsünden sonra arka damakta boğumlanan, kalın “k” ünsüzünün gelmesi ünlü-ünsüz uyumsuzluğuna neden olmaktadır. |
|--|--|

2.1.10. Arka ve Orta Damak Geniz Ünsüzü “η”nin Korunması veya Kaybolması

| | |
|---------------------------------|---|
| Doğu Grubu Ağızları | “η” ünsüzünün korunmadığı ve bu sesin yerini “n” diş ünsüzünün aldığı görürüz. Doğu Grubu ağızları içerisinde “η” ünsüzünü koruyan ve bu ağız bölgesi içerisinde farklılık gösteren alt ağız grupları da bulunmaktadır. ³⁸ |
| Kuzeydoğu Grubu Ağızları | “η” ünsüzü korunmamış ve yerini “n” diş ünsüzüne bırakmıştır. |
| Batı Grubu Ağızları | “η” sesi korunmuştur. Bu sesin duyulma şiddeti bölge genelinde farklılık göstermektedir. ³⁹ η ünsüzünü korumayan Rumeli ağızlarının uzantısı olan İstanbul ağzının etkisiyle, Batı Grubu ağızlarından Bursa ve İzmit’in ova ağzı kısmen etkilenmiş ve η ünsüzü diş ünsüzü “n”ye dönüşmüştür. ⁴⁰ η sesinde görülen diğer ses değişimlerini şu şekilde sıralamak mümkündür: η > g, η > ğ, η > ğ > 0 (“ğ” sesinin ses değerini geniz ünlüsü yüklenir.), η > y ⁴¹ , η > g > ğ > v ⁴² değişimleri görülmektedir. |
| Gaziantep Çepni Ağızı | “η” ünsüzünün korunduğu pek çok örnek bulunmaktadır: onun, ğonşu, deñişmn, puñara, bacımñ, öñünde, baña, gümüşpınar, başpınar, şeyiniñ, deñişdi, göñül, öñünü, ederseniz, onun, doñanan, biñ. Ayrıca Gaziantep Çepni Ağızında η > g > ğ ve n > n; g > n; y değişimlerinin de örnekleri sınırlı da olsa bulunmaktadır: yününü > yüğünü, deñiş- > den; yişiyll. |

2.1.11. Ön Damak Ünsüzü “g”nin İki Ünlü Arasında ve Hece Sonunda Korunması

| | |
|---------------------------------|--|
| Doğu Grubu Ağızları | Ön damak ünsüzü “g”nin sızıcılaşmayıp, patlayıcı ünsüz olarak korunması bu ağız grubunu diğer ağız gruplarından ayırır. ⁴³ |
| Kuzeydoğu Grubu Ağızları | “g” ünsüzü sızıcılaşarak “ğ, v, y” ünsüzlerine dönüşür. ⁴⁴ |
| Batı Grubu Ağızları | “g” ünsüzü sızıcılaşarak “ğ, v, y” ünsüzlerine dönüşür. ⁴⁵ |
| Gaziantep Çepni Ağızı | Genel eğilin “g” ünsüzünün sızıcılaşarak “ğ” ya da “y” ünsüzüne dönüşmesi yönündedir. <u>“g” Ünsüzünün Sızıcılaşarak “ğ” Ünsüzüne Dönüştüğü Örnekler:</u> sulucağarahöyüğe, geyimlüğüne. |

³⁸ Leylâ Karahan, *age*, s. 26.

³⁹ Leylâ Karahan, *age*, s. 19.

⁴⁰ Leylâ Karahan, *age*, s. 20.

⁴¹ Leylâ Karahan, *age*, s. 21.

⁴² Leylâ Karahan, *age*, s. 23.

⁴³ Leylâ Karahan, *age*, s. 28.

⁴⁴ Leylâ Karahan, *age*, s. 28.

⁴⁵ Leylâ Karahan, *age*, s. 28.

| | |
|--|---|
| | <p>“g” Ünsüzünün Sızıcılaşarak “y” Ünsüzüne Dönüştüğü Örnekler: eglen- > eylenir, begen- > beyenimler, düğün > düyünü, ögüt- > üyüdüdü, tegül > deyil.</p> <p>“g” ünsüzünün sızıcılaşarak “ğ” ünsüzüne dönüştüğü örnekler de bulunmaktadır. Bu örneklerin bazısında iki ünlünün yan yana gelmesi ünlü uzunluğu oluşturmuş, bazısında ise iki ünlü ayrı ayrı farkedilebilirliğini korumuştur: kıroglunda > kırörlunda, bağlı > bālı, düğün > dü ; ün, tegül > de ; il.</p> <p>“g” ünsüzünün sızıcılaşmadan korunduğu bazı örnekler de mevcuttur: so ; uga, büyüginen, topragınan.</p> |
|--|---|

2.1.12. Belirli Bazı Kelimelerde Ön Ses “y” Ünsüzünün Düşmesi

| | |
|---------------------------------|--|
| Doğu Grubu Ağızları | İlk hecesinde dar ünlü bulunan belirli bazı kelimelerde kelime başındaki “y” sesinin düşmesi hadisesine rastlanır. ⁴⁶ |
| Kuzeydoğu Grubu Ağızları | Belirli bazı kelimelerde ön ses “y” ünsüzünün düşmesi hadisesine rastlanmaz. ⁴⁷ |
| Batı Grubu Ağızları | Belirli bazı kelimelerde ön ses “y” ünsüzünün düşmesi hadisesine rastlanmaz. ⁴⁸ |
| Gaziantep Çepni Ağızları | Belirli bazı kelimelerde ön ses “y” ünsüzünün düşmesi hadisesine rastlanmaz. |

2.1.13. Patlayıcı Ünsüzlerin İkizleşmesi

| | |
|---------------------------------|--|
| Doğu Grubu Ağızları | Sıklıkla gördüğümüz bu ikizleşme hadisesi, özellikle sayı isimlerinde istisnasız hale gelmektedir. ⁴⁹ |
| Kuzeydoğu Grubu Ağızları | İkizleşme hadisesi sistematik bir biçimde görülmez. |
| Batı Grubu Ağızları | İkizleşme hadisesi sistematik bir biçimde görülmez. |
| Gaziantep Çepni Ağızları | İkizleşme hadisesi sistematik bir biçimde görülmez. |

2.1.14. Belirli Bazı Ünsüzlerin Kelime İçinde Yer Değiştirmesi

| | |
|---------------------------------|---|
| Doğu Grubu Ağızları | Yer değiştirme hadisesine rastlanır. Ancak Doğu Grubu ağızlarında görülen g(ğ)-r ve p-r ünsüzleri arasındaki yer değiştirme bu ağızlar için ayırt edici niteliktedir. ⁵⁰ |
| Kuzeydoğu Grubu Ağızları | Yer değiştirme hadisesine rastlanır. |
| Batı Grubu Ağızları | Yer değiştirme hadisesine rastlanır. |

⁴⁶ Leylâ Karahan, *age*, s. 31.

⁴⁷ Leylâ Karahan, *age*, s. 31.

⁴⁸ Leylâ Karahan, *age*, s. 31.

⁴⁹ Leylâ Karahan, *age*, s. 32.

⁵⁰ Leylâ Karahan, *age*, s. 33.

| | |
|------------------------------|--|
| Gaziantep Çepni Ağızı | <p>Yer değiştirme hadisesine rastlanır. Doğu Grubu ağızları için ayırt edici nitelikte olan g-r, p-r değişimi Gaziantep Çepni Ağızında da görülür.</p> <p>Bunun yanında, şu sesler arasında da yer değiştirme hadisesine rastlanmıştır: gr > rg : dorgudan, urğaştım. / pr > rp : torpaqla. / kş > şk : eşkili. /rv > vr : devrişin. /pl > lb : cılbağ. / lf > fl : küfletine.</p> |
|------------------------------|--|

2.2.Şekli Bilgisi

2.2.1. Teklik 1., 2. ve 3. Şahıs Zamirlerinin Yönelme Hali Çekimindeki Değişmeler

| | |
|---------------------------------|--|
| Doğu Grubu Ağızları | <p>Yönelme hali eki almış olan teklik şahıs zamirleri iki farklı yapıda karşımıza çıkar. Bunlardan birisi; iki ünlü arasındaki “n” ünsüzünün düşerek yerini “h” veya “ğ” ünsüzüne bırakması ya da kelime sonunda “n” sesi ortaya çıkması şeklindedir. diğeri de, kalın ünlülerin ince ünlüye dönüşmesi şeklindedir. Bu değişiklik sadece 1. ve 2. teklik şahıs zamirlerinde gerçekleşir.⁵¹</p> |
| Kuzeydoğu Grubu Ağızları | <p>İki ünlü arasındaki “η” sesinin “ğ” sesine dönüşmesi ile “bağa, sağa” şeklinde bir kullanımın veya “ğ” sesinin de düşmesiyle “ba, sa” şeklinde bir kullanımın ortaya çıktığı görülür.⁵²</p> |
| Batı Grubu Ağızları | <p>“η” sesinin yaygın olarak kullanımına bağlı olarak bağa, sağa şekli yaygındır.⁵³</p> |
| Gaziantep Çepni Ağızı | <p>Ahmet Günşen, Gaziantep Ağızına ait şekil bilgisi özelliklerini verdiği makalesinde; Eski Türkçe döneminde zamir tabanında bulunan n sesiyle, yönelme hali eki olan -gA'nın birleşmesiyle ortaya çıkan n; g sesinin düşmesi sonucunda ünlülerde uzama veya diftong hadisesinin meydana geldiğini anlattıktan sonra bu özelliğin Gaziantep Ağızının belirgin morfofonetik özelliklerinden birisi olduğunu ifade eder.⁵⁴</p> <p>Gaziantep Çepni Ağızında “bana, sana, ona” kullanımı yaygın olmakla beraber, arka damak η'si kullanıldığından bağa, sağa kullanımı da görülmektedir. “n” ünsüzünün düşüp iki ünlünün yan yana geldiği örnekler de nadir de olsa bulunur: ba ; a, sa ; a.</p> |

2.2.2. “öyle” ve “böyle” Kelimelerindeki Ses Değişmeleri

⁵¹ Leylâ Karahan, *age*, s. 34.

⁵² Leylâ Karahan, *age*, s. 53.

⁵³ Leylâ Karahan, *age*, s. 53.

⁵⁴ Ahmet Günşen, “Gaziantep Ağızının Şekil Bilgisini Belirleyen Temel Özellikler”, *Turkish Studies / Türkoloji Araştırmaları*, Volume 4 Issue 3, 2009, s. 1090.

| | |
|---------------------------------|--|
| Doğu Grubu Ağızları | Bu kelimelerdeki “y” ünsüzünü düşmüş, ortaya çıkan uzunluk da ortadan kalkmış, kelimeler “ële”, “bële” şekline gelmiştir. ⁵⁵ |
| Kuzeydoğu Grubu Ağızları | “y” ünsüzü korunmuştur. ⁵⁶ |
| Batı Grubu Ağızları | “y” ünsüzü korunmuştur. ⁵⁷ |
| Gaziantep Çepni Ağızı | “öyle” ve “böyle” kelimelerinin çeşitli kullanımına rastlamaktayız. “böyle” kelimesinde “ö” ünlüsünün düzleştiği ya da yarı düzleştiği ve “y” ünsüzünün korunmaya devam ettiği örnekler bulunmaktadır: beyle, bęyle, eyle, ęyle. “y” ünsüzü düşen ve telafi uzunluğu da ortadan kalkmış olan bir örneğe de rastlarız: böle. “y” ünsüzünün düştüğü diğer örneklerde ise uzunluk ilk ünsüzde görülmektedir: bule, ule. “y” ünsüzünün düştüğü bazı örneklerde uzunluğu yüklenen ünsüz düzleşmiştir: bdele, dle. “y” ünsüzünün düştüğü bazı örneklerde uzunluğu yüklenen ünsüz darlaşmıştır: □le. |

2.2.3. Zamir Kökenli Çokluk 2. Şahıs Eki ile Bildirme Ekinin Yapısı

| | |
|---------------------------------|--|
| Doğu Grubu Ağızları | Zamir kökenli çokluk 2. şahıs eki ve bildirme eki –sIz şeklindedir. ⁵⁸ |
| Kuzeydoğu Grubu Ağızları | Zamir kökenli çokluk 2. şahıs eki ve bildirme eki –sInIz, -sUnUz şeklindedir. ⁵⁹ |
| Batı Grubu Ağızları | Zamir kökenli çokluk 2. şahıs eki ve bildirme eki –sInIz, -sUnUz şeklindedir. ⁶⁰ |
| Gaziantep Çepni Ağızı | Günşen, çalışmasında haber ve dilek kiplerinde teklik ve çokluk 2. şahıs eklerindeki n sesinin arka damak n’si (ŋ) olduğunu ifade etmiştir. Gaziantep Ağzında hem zamir kökenli hem iyelik kökenli teklik ve çokluk 2. şahıs eklerinde eklerin arka damak n’siyle (ŋ) söylenen şekli kullanılmaktadır. ⁶¹ Gaziantep Çepni Ağzında bu ekin –sInIz şekline de, yazı dilinden etkilenmiş şekli olan –sInIz şekline de rastlamak mümkündür: alabilirsiniiz, alırsınız. |

2.2.4. Çokluk 2. Şahıs İyelik Eki ile İyelik Kökenli Şahıs Ekinin Yapısı

⁵⁵ Leylâ Karahan, *age*, s. 36.

⁵⁶ Leylâ Karahan, *age*, s. 53.

⁵⁷ Leylâ Karahan, *age*, s. 53.

⁵⁸ Leylâ Karahan, *age*, s. 39.

⁵⁹ Leylâ Karahan, *age*, s. 39.

⁶⁰ Leylâ Karahan, *age*, s. 37.

⁶¹ Ahmet Günşen, *age*, s. 1097.

| | |
|--------------------------------|---|
| Doğu Grubu Ağzları | Damak ünsüzü “η” düşmesi bunun yanında ek ünlüsünün şart kipi ve görülen geçmiş zaman kip eki ile kaynaşması sonucu “-z” şeklinde ortaya çıkmıştır. Doğu Grubu ağzlarında η > ğ ve n > y değişmesinin görüldüğü ağzlarda –ğIz ve –yIz şekilleri de görülmektedir. ⁶² |
| Kuzeydoğu Grubu Ağzları | “η” damak ünsüzü yerine “n” diş ünsüzü kullanılmaktadır. Ağız grubunun tamamına hakim olan yuvarlaklaşma eğiliminin ek ünlüsüne etkisi dışında yazı dilindeki kullanımdan pek farklı değildir. ⁶³ |
| Batı Grubu Ağzları | Ekin damak ünsüzü “η” yi korumuş şekli kullanılmaktadır ⁶⁴ |
| Gaziantep Çepni Ağız | “η”li şekiller kullanılmakta olsa da yazı dilinin etkisiyle “n” ünsüzü kullanılan şekiller de yaygındır. hoşgeldiniz, dediğiniz, dediniz. |

2.2.5. Şimdiki Zaman Ekinde Meydana Gelen Ses Değişmeleri

| | |
|--------------------------------|---|
| Doğu Grubu Ağzları | Şimdiki zaman ekinin ünlüsü ve yardımcı ünlüsü ince (nadiren kalın), düz ve dardır. ⁶⁵ |
| Kuzeydoğu Grubu Ağzları | Şimdiki zaman ekinin ünlüsü ve yardımcı ünlüsü ince, yuvarlak, dar veya ince, düz, dardır. ⁶⁶ |
| Batı Grubu Ağzları | Şimdiki zaman ekinin ünlüsü; kalın (nadiren ince), yuvarlak ve geniştir. ⁶⁷ |
| Gaziantep Çepni Ağız | <p>Gaziantep Ağzında şimdiki zaman eki için üç ayrı kullanım olduğu ifade edilmiş; bunlardan –I, –U, –m, Ü ve –yI, –yUr şekillerinin bölgedeki Barak Türkmenleri’ne ait şekiller olduğu belirtilmiştir.⁶⁸ Gaziantep Ağzında kullanılan bir başka şekil olan –(I)y, –(U)y ise Gaziantep Çepni Ağızıyla ortaklık göstermektedir.⁶⁹</p> <p>Gaziantep Çepni Ağızında şimdiki zaman ekinin ünlüsünün kalın, yuvarlak ve geniş olduğu örneklere rastlanmaktadır. Bu örneklerin sayıca ince, düz, dar veya ince, yuvarlak, dar örneklerden az olması; bu örneklerin karakteristik kullanımı değil, yazı dilini temsil ettiğini gösterir.</p> <p>Gaziantep Çepni Ağızında görülen şimdiki zaman eki; ince (nadiren kalın), düz, dar ünlülü veya kalın, yuvarlak, dar ünlülüdür.</p> <p><u>İnce, Düz ve Dar Ünlülü Şekiller:</u> oturuyım, yāmiy, yıқыı, diy, diy, kullanıyık, veriyik, diyiz, ğurudiyik, vermik, diyılar, oliysin, bilmiysin.</p> <p><u>Kalın, Düz ve Dar Ünlülü Şekiller:</u> anıyım, yapmıy, ğatırılıyık, ğonuşayıık, alıyılar.</p> |

⁶² Leylâ Karahan, *age*, s. 41.

⁶³ Leylâ Karahan, *age*, s. 42.

⁶⁴ Leylâ Karahan, *age*, s. 42.

⁶⁵ Leylâ Karahan, *age*, s. 43.

⁶⁶ Leylâ Karahan, *age*, s. 43.

⁶⁷ Leylâ Karahan, *age*, s. 43.

⁶⁸ Ahmet Günşen, *age*, s. 1101-1103.

⁶⁹ Ahmet Günşen, *age*, s. 1100.

| | |
|--|---|
| | Kalın, Yuvarlak ve Dar Ünlülü Şekiller: duruyu, tanımiyuğ. |
|--|---|

2.2.6. Duyulan Geçmiş Zaman Ekinin Tek Şekilli Olması

| | |
|---------------------------------|---|
| Doğu Grubu Ağızları | Bu ekin ek ünlüsü, ince, düz, dar şekilli olarak kullanılmaktadır. Bu ağızların genel eğilimini bozan ünlü uyumuna giren şekiller bulunsa da bunlar yazı dilinin etkisidir. ⁷⁰ |
| Kuzeydoğu Grubu Ağızları | Görülen geçmiş zaman eki tek şekillidir. Bu ağız grubunda ek ünlüsü, sadece ince, düz, dar şekillidir. ⁷¹ |
| Batı Grubu Ağızları | Ek, kalınlık-incelik, düzlük-yuvarlaklık uyumlarına girer, çok şekillidir. ⁷² |
| Gaziantep Çepni Ağızları | Görülen geçmiş zaman eki çok şekilli olarak karşımıza çıkar: yaçaladım, sürmüş, korkmazluymuş, çokmuş, dèrlermiş, beyenmişsin, almışım, yo;umuş, almış, ğalmışlar. |

2.2.7. Teklik ve Çokluk 1. Şahıs Emir Eklerinde Ses Değişmeleri

| | |
|---------------------------------|--|
| Doğu Grubu Ağızları | –AlIm olan teklik 1. şahıs emir eki; -ım /-im /-em şekline dönüşmüştür. Çokluk 1. şahıs emir eki –AlIm ise nadir kullanılmaktadır. İstek eki -A emir eki fonksiyonunu yüklenmiş durumdadır. ⁷³ |
| Kuzeydoğu Grubu Ağızları | Teklik 1. şahıs emir ekinin –AyIm şekliyle, çokluk 1. şahıs emir ekinin de –AlIm şekliyle yazı dilinden pek uzaklaşmadığı görülür. ⁷⁴ |
| Batı Grubu Ağızları | Emir ekleri hece kaynaşmasıyla yazı dilinden uzaklaşmışlardır. –ayın /-eyin şekli –en / -an, ayım /-eyim şekli de –im halini alır.Bazı örneklerde ek ünlüsünde uzunluk görülür. Bunun sebebi hece kaynaşmasının tamamlanmamış olmasıdır. Bu durumda ek ünlüsü telafi uzunluğu taşır. ⁷⁵ –alım/-elim olam çokluk 1. şahıs emir eki de hece kaynaşması ile –am/-em şeklinde görülmektedir. ⁷⁶ İstek eki –a /-e |

⁷⁰ Leylâ Karahan, *age*, s. 48.

⁷¹ Leylâ Karahan, *age*, s. 47.

⁷² Leylâ Karahan, *age*, s. 47.

⁷³ Leylâ Karahan, *age*, s. 49.

⁷⁴ Leylâ Karahan, *age*, s. 49.

⁷⁵ Leylâ Karahan, *age*, s. 60.

⁷⁶ Leylâ Karahan, *age*, s. 50.

⁷⁷ Leylâ Karahan, *age*, s. 51.

| | |
|------------------------------|---|
| | de çokluk 1. şahıs emir eki görevinde kullanılabilir. ⁷⁷ |
| Gaziantep Çepni Ağızı | <p>Gaziantep Ağızında da teklik 1. şahıs emir eki -(I, U)ym veya -Im şeklinde kullanılmaktadır. ⁷⁸</p> <p>Gaziantep Çepni Ağızında teklik 1. şahıs emir eki hece kaynaşması sonucu -im şekline dönüşmüştür: kitli; im, örti; im, yiyim, olfıym, gitmiyim.</p> <p>Çokluk 1. şahıs emir eki olarak -alım kullanımına rastlansa da genellikle istek eki -a / -e'nin emir fonksiyonunda da kullanıldığı görülür: gèdelim, alağ, yèyek, içek, ğağak, bulak.</p> |

2.2.8. İstek Eki -a/-e' nin İşlevlik Derecesindeki Farklılıklar

| | |
|---------------------------------|--|
| Doğu Grubu Ağızları | İstek eki -A bütün şahıslarda işlev olarak kullanılmaktadır. ⁷⁹ |
| Kuzeydoğu Grubu Ağızları | Bu ek yerini şart ve emir eklerine bırakmıştır. Sadece bazı kalıplaşmış ifadelerde kullanılmaktadır. ⁸⁰ |
| Batı Grubu Ağızları | Batı Grubu ağızlarının bir kısmında çokluk 1. şahısta işlev olarak kullanılmaktadır. ⁸¹ |
| Gaziantep Çepni Ağızı | <p>Gaziantep Ağızında bütün şahıs çekimlerinde yaşamakta olan ek, özellikle çokluk 1. şahıs çekiminde işlev olarak kullanılmaktadır. ⁸²</p> <p>Gaziantep Çepni Ağızında örneği sadece çokluk 1. şahısta görülür. Bu ekin emir eki fonksiyonunu da karşılayacak şekilde kullanıldığı görülmektedir: alağ, yèyek, ğağak, bulak.</p> <p>Teklik 3. şahısta ve yalnızca istek fonksiyonunda kullanıldığı bir örneğe rastlanmıştır: ayırmıya.</p> |

2.3.Söz Dizimi

Soru Cümlesinin Vurgu ile Kurulması

| | |
|---------------------------------|---|
| Doğu Grubu Ağızları | Soru eki kullanılmadan cümlenin son kelimesinin son hecesine vurgu yapılarak cümleye soru anlamı katılmaktadır. ⁸³ |
| Kuzeydoğu Grubu Ağızları | Soru anlamı soru eki veya ilgili soru zamirleriyle kurulur. ⁸⁴ |
| Batı Grubu Ağızları | Soru anlamı soru eki veya ilgili soru zamirleriyle kurulur. ⁸⁵ |
| Gaziantep Çepni Ağızı | Soru anlamı soru eki veya ilgili soru zamirleriyle kurulur. |

⁷⁸ Ahmet Günşen, *age*, s. 1107.

⁷⁹ Leylâ Karahan, *age*, s. 51.

⁸⁰ Leylâ Karahan, *age*, s. 51.

⁸¹ Leylâ Karahan, *age*, s. 52.

⁸² Ahmet Günşen, *age*, s. 1107.

⁸³ Leylâ Karahan, *age*, s. 52.

⁸⁴ Leylâ Karahan, *age*, s. 52.

⁸⁵ Leylâ Karahan, *age*, s. 52.

Sonuç

Gaziantep Çepni Ağzını ana ağız gruplarıyla karşılaştırdığımızda, Batı Grubu Ağızları içinde değerlendirebileceğimizi görürüz. Batı Grubu ağızlarının alt ağız grupları içinde ise, Gaziantep Ağzı'nın da içinde bulunduğu VII. Grup içinde değerlendirebiliriz.

Gaziantep Çepni Ağzını VII. Alt Gruba dahil etmemizin nedeni; “öyle-böyle” kelimelerinin “y” ünlüsünü korumadığı örnekler barındırması ve şimdiki zaman ekinin dar ünlülü şekillerinin karakteristik özelliği olmasıdır.

Gaziantep Çepni Ağzını, Ana Ağız Gruplarıyla yaptığımız karşılaştırmamızın sonucunda şöyle bir tablo elde edebiliriz.

| | Doğu Grubu Ağızları | Kuzeydoğu Grubu Ağızları | Batı Grubu Ağızları | Gaziantep Çepni Ağzı |
|--|------------------------|-----------------------------|------------------------|-------------------------|
| Alınma Kelimelerdeki Uzun Ünlülerin Normal Süreli Ünlüye Dönüşmesi | padişah | padişah | padişah | dâne |
| Kalınlık-İncelik Bakımından Ünlü Benzeşmesi | heber var idi | heber var idi | habar varıdı | bayaz var ımış |
| Kök ve Ek Ünlülerinde Meydana Gelen Sebebi Belli Olmayan Kalınlaşmalar | söyle ettin | söyle ettun | söyle ettiñ | söyle ettim |
| Kök ve Ek Ünlülerinde Meydana Gelen Sebebi Belli Olmayan İncelmeler | ğız /ğız yanında | ķız yanınde | ğız yanında | ğız yanında |
| Çok Heceli Kelimelerin Sonundaki “ı, u, ü” Ünlülerinin “i” Ünlüsü ile Karşılanması | buni | buni | bunu | bunu |
| Alınma Kelimelerde Ünlü İncelmesi ile Meydana Gelen Uyum Değişmesi | lerp | herp | harp | hayvan |
| İlk Hecede Bulunan Yuvarlak Ünlülerin Düzleşmesi | çocul | çecuk | çocul | çocuk |
| Ek Ünlülerinde Meydana Gelen Yuvarlaklaşmalar | adamın | adamun | adamın | adamın |
| Ünlü-Ünsüz Uyumsuzluğu | balıl | baluķ | balıñ | aylık |
| Arka ve Orta Damak Geniz Ünlüsü “η”nin Korunması veya Kaybolması | evin | evin | eviñ | onuj pujara goñşu |

| | | | | |
|--|----------------------|----------------------------|------------------------------|--------------------------------|
| Ön Damak Ünsüzü “g”nin İki Ünlü Arasında ve Hece Sonunda Korunması | düğün | düğün | düğün | beğen- dü ; ün deyil |
| Belirli Bazı Kelimelerde Ön Ses “y” Ünsüzünün Düşmesi | ılan | ılan / yılan | yılan | yüzük yirmi yıldızeli |
| Patlayıcı Ünsüzlerin İkizleşmesi | sekkiz | sekiz | sekiz | sekiz |
| Belirli bazı Ünsüzlerin Kelime İçinde Yer Değiştirmesi | torpağ | toprak | topralđ | torpağ eşkili |
| Teklilik 1., 2. ve 3. Şahıs Zamirlerinin Yönelme Hali Çekimindeki Değişmeler | bahan / bene | bağa / ba | bağa | bana bağa ba ; a |
| “öyle”, “böyle” Kelimelerinde Ses Değişmeleri | ële | öyle | öyle | ële ule üle eyle |
| Zamir Kökenli Çokluk 2. Şahıs Eki ile Bildirme Ekinin Yapısı | seversiz burdasız | seversiniz burdasınız | seversinişiz burdasinişiz | alabilirsinişiz alırsınışiz |
| Çokluk 2. Şahıs İyelik Eki ile İyelik Kökenli Şahıs Ekinin Yapısı | babaz | babanız | babağınız | dedmişizi |
| Şimdiki Zaman Ekinde Meydana Gelen Ses Değişmeleri | geliyër gelër | geliyër geliyir geli | geliyor geliyo geli | anıyım diyi duruyu |
| Duyulan Geçmiş Zaman Ekinin Tek Şekilli Olması | varmış /varmiş | varmiş | varmiş | dêrlermiş almışım çokmuş |
| Teklilik ve Çokluk 1. Şahıs Emir Eklerindeki Ses Değişmeleri | balım | bakayım | bakıyım | yyım gitmiyim gêdelim |
| İstek Eki –a / -e’nin İşleklik Derecesindeki Farklılıklar | giden gidek | - - | - gidek | ayırımıya yèyek |
| Soru Cümlesinin Vurgu ile Kurulması | geldin? | geldin mi? | geldin mi? | gelebilicin mi? |

Kaynaklar

📖 ATALAY Besim, **Divanü Lûgat-it Tercümesi I.Cilt**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1998.

- 📖 BOSTAN M. Hanifi, “Anadolu’da Çepni İskânı”, **Türkler**, C: VI, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002, s. 299-311.
- 📖 BOZ Erdoğan, “Afyonkarahisar ve Yöresi Ağızları Üzerine Bir Tasnif Denemesi”, **Türkiye Türkçesi Ağız Araştırmaları Çalıştayı Bildirileri 25-30 Mart 2008 Şanlıurfa**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2009.
- 📖 GÜLSEVİN Güner, “Anadolu Ağızlarında Etnik (Boysal) Özellikler ve Çepni Ağızları Üzerine”, **Turkish Studies / Türkoloji Araştırmaları**, ISSN: 1308-2140, Volume 4 Issue 3, 2009, s. 1067-1080, www.turkishstudies.net.
- 📖 GÜNŞEN Ahmet, “Gaziantep Ağzının Şekil Bilgisini Belirleyen Temel Özellikler”, **Turkish Studies / Türkoloji Araştırmaları**, ISSN: 1308-2140, Volume 4 Issue 3, 2009, s. 1081-1123, www.turkishstudies.net.
- 📖 İMER Kâmile, “Türkçe’nin Ağızlarının Sınıflandırılmasında Temel Alınan Ölçütler”, **Türkçenin Ağızları Çalıştay Bildirileri**, Haz.: A. Sumru Özsoy-Eser E. Taylan, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul 2000, s. 5-16.
- 📖 KARAHAN Leylâ, **Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1996.
- 📖 KORKMAZ Zeynep, “Anadolu Ağızlarının Etnik Yapı İle İlişkisi Sorunu”, **Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1971, s. 21-32.
- 📖 SÜMER Faruk, **Çepniler Anadolu’nun Türk Yurdu Haline Gelmesinde Önemli Rol Oynayan Oğuz Boyu**, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul 1992.
- 📖 ŞAHİN Halil İbrahim, **Balıkesir Çepni Kültürü**, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir 2004.

Ek: Örnek Metinler

Adı Soyadı : **Temam Çevik.**

Doğum Tarihi ve Yeri : **1943 / Köşeler.**

Eğitim Durumu : **Okur-yazar değil.**

Mesleği : **Ev Hanımı.**

Çocuklara Konan İsimlere Yüklenen Fonksiyonlarla İlgili

işte ğızımız çok olmuş tamam demişler gene olmadı, döndü var, yeter var, tamam var. yedi bacıydık. biri öldü geçen sene altı bacıydık.

o zamanda işte ğasın deller. beyle u doduğları zaman elbise étmezler evden. konu ğoņşu eder yedi sene elbiselerini çocukların. ondan sōna kalır. işte çocūmuza evden giymesin de ğāsın diye, eski gelenek.

eyle de vardı evelden vardı da şindi yok. beyle bi ğazana daş ğollarmış. o daşı ğazanda bişirdik dellermiş, çocuğu bişiriyik dellermiş. işte ondan sōna çocuga biráz bi şeyler afsunnar falan edellermiş, ölmezmiş çocuk.

Çeyiz

bi ğat yatakdı bir iki taná kilim dêrdik, ħalı malı yo; udu bizim günümüzde. benim ħaynanam doğurdu ben de gendimden alıştıım beyle kirkit dêrlerdi. beyle el kibi bir řey vura vura beyle doğurduğ. evlere sererdik sōna ħalı adat oldu. şindi kimse yapmıy. terçi bükerdik, beyle ipliklđni ħayvannarın yūđünü ħayvannan getirirdik beyle elimize sarardık, terçiye ħorduk bükerdik.

naķıř işler, işte elbiselerini gendi elinne diker, mekine falan yo; udu el işi , el işi yapallardı. lyle ğāķaķ da terzi bulak falan yo; udu, herkes giysisini gendi dikerdi. ħızlar da işte bir iki sene önce büyük ğız oldu mu yapallardı ceyizlerini ħazırlar ğorlardı.

Adı Soyadı : İmam Aslan.

Doğum Tarihi ve Yeri : 1923 / Kōseler.

Eğitim Durumu : Okur-yazar.

Mesleği : Çiftçi.

Evler

bu evi yaptıralı yetmiş sene oldu. bu tahtaları antepde biçtirdim, getirdim, tahta biçellerdi. bu ev daha eveli daşdan yapardığ. evi daşdan yapardığ. evi tek tek daşdan üzerine merteg ; atardığ. dāda ormandan keser getirir. onu beyle dōřerdik. daşın üstüne ormandan da dal keser getirirdik. o dalı basardığ üstüne, tekrar onu da torpaķla atardığ. ğara daşdan lōv yapardığ. daha o lōv burda. onnan iřte bunnan. atmiş yetmiş sene evel attım ıdı şimdi çıķmıř dışarı çıķarmıřlar. o toprağın üstüne toprağı berkidirdi. saman atardığ beyle topra; ın üzerine onnan da lovladomunnan aynı beton kıımı olurdu, hiç su geçmezdi. sōna bu ha böyle bir evde otururdum, otururduğ. zamanımızda şurdan şöyle bir delik delerdik, paca. burıya orta yere de bir ocaķ çevirirdik. daşdan, çamırdan yapardığ. orda atař yaķardıđ. çırá yoķ, ħaz yoķ, lamba yoķ, ataşı yaķardıđ. onun iři; unda otururduğ. öyle yaşardığ, duman dolardı, bu a; açlar beyle ħaralardı, öyle yaşardığ. çamır eder ħadınnar duvara çarpardı, biraz düzlerdi toprağınan öyle otururduğ iřte. malnan urğaşardığ iřte, toprağınan urğaşardığ. ekin ekerdik, noĥut ekerdik, būday ekerdik, mercimek. bunnarı yolardığ. bunu dōymeye öküzü ğoşardığ. iki öküzü boyunduruķ bālardıđ. boyunnarın ikisine gem yapırdırdığ táhtadan gem, táhtadan ğalın táhtadan. ona da dař çaķardıđ gözlerine. onnan o sapı öküzü dolandır, üstüne de biner, dolandırır, ufādırdıđ. ufānı da onnan yı; ardığ. yabaynan bi de savurması vardı onun. tenēyi aralaştırmıya bunnarnan tenesini aralaştırmıya, bunnarnan urğaşardığ. e iřte zorluķtu eski işlerimiz.

Adı Soyadı : şerife Yılmaz.

Doğum Tarihi ve Yeri : 1928 / Sarılar.

Eğitim Durumu : Okur-yazar değil.

Mesleği : Ev hanımı.

Çepni Köyleri

gözüböyüke ħuzuyatā diller, ħasanōlu ondan ileli gettin mi elif köyü, o çepni dđl. ħasanōludan öte bařķa çepni köyü yoķ. ğarasu var şurda suyun arķası gümüşpınar var, başpınar var, dipçepni var. bu köy, bu köy, milelis burayı çepni dēller. orāye hā bizlerden de oranın adları ayrı, onnar kürt, bizler türkük ğızım

Eski Günler

evel bizim köylerde ğızları oķutmazlardı gözü açılır diye. ben bir ğızım vardı. şimdi bu oķusa çok ğafalıydı, oķula ğodum, üçten geri çıķdı. bi anam vardı olmaz olāy. hū mektıp yazar, istanbuna falan dêrlerdi. baķ ğafasızlık iřte ğafa mı var. ğızcāzımı yarım çıķarttım. ğız anam dur o ğız oķusun dedim de anam oķutturmadı.

Adı Soyadı : Hüseyin Yıldırım.

Doğum Tarihi ve Yeri : 1950 / Kuzuyatağı.

Eğitim Durumu : İlkokul mezunu.

Mesleği : Çiftçi.

Evlilik Hakkında

eyle şey var. esâs gönüllü de daha çok ayrılık oliyi. o görücü usulü diyi şey var bunun şeyi var istastikde. görücü usulu meselâ anan baban tecribeli oliyi, yaşlanmış. onlar beyenmler, alıysin fağat sen ğaralı sen verdin mi küçükken veriliyi ğaral, on beş on yedi yaşında. o ğaralı o gencin o anki ğonuşma tarzına filan filan aldanıp ona aşığı ; oliysin. bu ilerde evlülün sadece ğonuşminen dđl. evlendin mi geçinebilmek. evlenmezden evvel birbirimize çok Tatlıyık, birbirimizi çok seviyik, sayıyık de evlendim zaman, yük bindim zaman. o zaman yaşam, geyinmek, çaba, ğazanmak, yuva ğurmak, evin var mı yok mu, evin eksiyi noksanı var mı iş ciddiye geldim zaman ğonuşmalar, davranışlar del; yişiyđ. hadi dili çok datlı olur beceriksiz olur.

Adı Soyadı : Hüseyin Kurt.

Doğum Tarihi ve Yeri : 1958 / Hasanoğlu.

Eğitim Durumu : İlkokul Mezunu.

Mesleği : Bakkal.

Cenaze Adeti

cenaze oldu mídî işte gideller, defn ; ideller. ben küskün de ben şunun cenazesine gitmiyim demezler. en azından mezara giderler, evine gitmezler. mezara gider, defn ; ider, ondan sōna gelir evine baş sālî diler. orda bizim orda cenaze gömüldükten sōna sa; ipleri dururlar kenara, herkeş baş sālîm diler. ondan sōna evine giden gider, gitmēyen de gitmez yāni. ikram pek olmaz yāni. önce olurdu şindi onu bıraktılar. cenaze oldū zaman öbür ğomşuları yemek yapar getirillerdi. şindi o adetler kağıtı. şindi cenaze sābı yapıyı hep. köyün ortak şeyleri var, masası, sandalyesi var. adam alıyı götürüyü işte, gelen misafirlerini a; ırlıyı yāni.

Köyün Su Sorunu

su şöyle şimdi suyumuz ağıyı bizim. nası ağıyı. aşşa köyden bizim suyumuz şebekemiz aynı. aşşa köy yüz yirmi yüz otuz haná, biz burda elli hanayız. yirmi millar para geliyi, on millarını biz ödiyik, on millarını aşşa köy ödiyi. İndan sōna ikinci problemde şule. onlā yirmi dört saat içiyi suyu, biz iki saat içiyik günlük. suyu bırakmiyeler, onlā suyu açıylell, bizim suyumuz az geliyi. gidiyik kaymakama söliyik, bilmem kime söliyik. bize yāni bu öncelm tanımiyeler. ūraşacağ adamımız da yokdur dōru dürüs. şindi onların suyu git açık, bizim suyumuz şimdi ğapalı su yok. niye, para geldim zaman orta; ız, suya geldim zaman dörtte bir bize suyun geliyi yāni. o şeyden biz biraz çok mādur durumdayız yāni.

Adı Soyadı : Tahsin Yer.

Doğum Tarihi ve Yeri : 1960 / Göçmez.

Eğitim Durumu : İlkokul Mezunu.

Mesleği : Çiftçi.

Çepni Köyleri

burda beş, on, on iki tane çepni köyü var bu yavuzeli civarında. unnar yarımca, dereköy, yeniköy sıralama bule gelir. kayabaşı, kırölunda var ğarışik çepni ve sünniler karışık oturıylar. yukarı ğayabaşı var, kuzuyatā var, karşıda sarılar, bizim köy. burda yavuzelinde bulunan bu on iki tane. arabana da bālı var. arabanda dipçepni köyü dirik var. ğarababa var çepni köyü olarak, başpınar var, cobur var nizibe bālı çepni köyü de ; il kürt köyü.

bu çepni köyleri hepinin birbirine diyaloğları var, ğız alıp verirler. şimdi bizim küyümüz aslında yedi āyle burası herbiri bi taraftan bir şeyden gelme. bizim āyle mesela yeniköyden gelmeymiş. dedeler var bizim burda ğaraduttan gelmeymiş. antebin ğaradut köyü var. bi ğısmı bu erzurum tarafından gelme, bi ğısmı hacımalı köyü dirik şu ğarşıda kürt köyü ordan ayrılıp gelmä. nasısa orda heral bu kürtler çepniler ayrıymış, çeçilmiş bure gelmişler. bu köyün temeli dört yüz yıllık bu köy duydūma göre. dört yüz yıllık oldūnu sulüyolar. ilk temelin atılışı dört yüz yıllık. ilk iki āyle burada ğaralarnan aybaşlar. bi de ismini bu üç –āyle erken gelib ; buraya.

dedelerimiz büyüklerimiz annattına göre tabi biz bilmek de. bu çepniler ğorasandan gelmeymiş buraya. yalnız köyün de dört yüz yıllık oldūnu söliylar. ilk temeli ğaç yılında atıldı kesin bilemiyorum.

urfada bi köy var ğısas dirik. iki köy de biri küçük, biri çok büyük. biri beş bin nüfusu var belediyelik ğısas köyü. urdan bi geçen sene bi gelin getirdik ğanımın abisine. ğanımı öldü ordan bi gelin getirdik. onnar yalnız kürtler onnar kürt alevileri. kürt alevilerine kürtler dērlar, türk alevilerine çepniler dērlar duydūmuza göre.